

**REZERVA INTERNAȚIONALĂ
A BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI
1920-1944**

Notă

*Lucrarea a fost realizată sub coordonarea
prof. univ. dr. George Virgil Stoenescu,
de un colectiv format din:
Elisabeta Blejan – Direcția Statistică,
Brîndușa Costache – Direcția Secretariat,
Adriana Iarovici – Direcția Studii și Publicații*

Cuprins

1. Sistemul monetar național și rezerva internațională a băncii de emisiune	3
2. Primul deceniu interbelic (1920-1928)	4
3. Marea Criză Economică și reechilibrarea economiei (1929-1938).....	8
4. Rezerva internațională a BNR în epoca războiului (1939-1944)	12
5. Concluzii	15
Bibliografie.....	16
Anexe	

1. Sistemul monetar național și rezerva internațională a băncii de emisiune

Noțiunea de rezervă internațională a evoluat în timp, conținutul său modificându-se în funcție de contextul economic și istoric. În prezent, potrivit literaturii de specialitate, rezerva internațională cuprinde totalitatea creanțelor externe (aur monetar, drepturi speciale de tragere, poziția de rezervă la FMI, devize convertibile, alte active) aflate sub controlul autorității monetare, în scopul atenuării eventualelor dezechilibre ale balanței de plăți, asigurării plății serviciului datoriei externe, reprezentând în același timp o garanție asupra solvabilității externe a țării.

Inițial, rolul de rezervă internațională era jucat de stocul metalic deținut de băncile de emisiune. Stocul metalic sau acoperirea monetară consta din stocul de aur și de argint, la care s-au adăugat ulterior și valute convertibile în metal prețios. Valoarea stocului de acoperire era stabilită de legea monetară într-o proporție fixă față de valoarea nominală a bancnotelor în circulație sau a angajamentelor la vedere. Pe lângă utilizarea sa drept garanție a bancnotelor aflate în circulație și pentru convertirea acestora în aur, stocul metalic putea servi și la stingerea datoriilor față de alte țări, în situațiile în care acestea nu erau lichidate prin livrări de mărfuri sau prestări de servicii.

Ținând seama de aceasta, pentru a analiza evoluția structurii și a conținutului stocului metalic este necesară, credem, o scurtă incursiune în istoria sistemului monetar al României.

Legea din 1867 pentru înființarea sistemului monetar și pentru fabricarea monedelor naționale impunea ca bază a monedei naționale dublul etalon aur-argint. Astfel, 1 leu era echivalentul a 0,3226 g aur cu titlul 900% sau a 5 g argint cu titlul 835%. La înființarea sa în anul 1880, Banca Națională a României era obligată prin lege să dețină un stoc metalic reprezentând 33% din suma bancnotelor emise, neprecizându-se proporția între aur și argint.

Adoptarea dublului etalon monetar și stabilirea egalității între leu și francul francez urmăreau încadrarea sistemului nostru monetar în tiparele monetare promovate de statele Uniunii Latine. Era și acesta un semn că societatea românească realiza modernizarea potrivit modelului francez, având drept scop integrarea în tiparele societății europene a epocii. Din nefericire, solicitarea țării noastre de a deveni membră a acestei uniuni monetare nu a fost acceptată, iar în cele din urmă, datorită contextului economic, România a renunțat la dublul etalon.

Noua lege monetară din 1892 consacra eliminarea argintului ca etalon monetar și adoptarea monometalismului aur. Astfel, 1 leu era echivalentul a 0,3226 g aur cu titlul 900 ‰. Față de principalele valute străine situația era următoarea: 1 fr. francez = 1 leu, 1 fr. elvețian = 1 leu, 1 liră sterlină = 25,25 lei, 1 dolar = 5,18 lei. Legea și statutul BNR precizau că bancnotele aflate în circulație trebuiau să aibă o acoperire de cel puțin 40%. În împrejurări excepționale limita stocului metalic de acoperire putea să scadă până la 33%. Din acest procent, 30% puteau fi trate exprimate în monedele britanică, franceză, belgiană și germană.

2. Primul deceniu interbelic (1920-1928)

Primul Război Mondial a afectat grav economia României, eforturile depuse pentru susținerea războiului și realizarea unirii cu teritoriile locuite de români din Rusia (Basarabia) și Austro-Ungaria (Transilvania, Banat, Bucovina) au diminuat până la epuizare rezerva internațională a Băncii Naționale a României. Primul deceniu interbelic a fost, în mare măsură, marcat de încercările autorităților de la București de a reface această rezervă și, implicit, prestigiul monedei naționale. La acestea au contribuit cu prisosință resursele noilor teritorii incluse în granițele statului român.

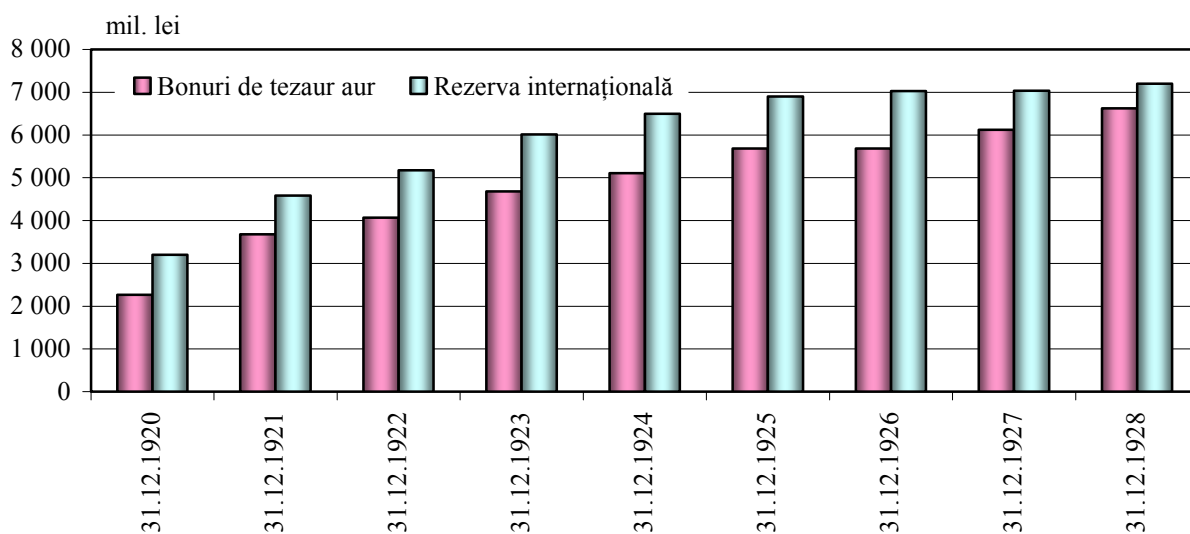
În timpul Primului Război Mondial, guvernul de la București s-a împrumutat în repetate rânduri la banca centrală, contribuind la sporirea emisiunii și la declanșarea inflației. Pentru asigurarea acoperirii legale, Ministerul de Finanțe a cedat BNR aur și valute aflate la bănci străine, dar, atunci când aceste resurse s-au epuizat, acestea au fost înlocuite cu bonuri de tezaur aur. Prin convenții repetate, încheiate între BNR și stat, institutul de emisiune era autorizat să includă aceste bonuri de tezaur aur în stocul său de acoperire. Desigur, asemenea practici nu au făcut decât să sporească deprecierea leului.

Împrejurările generate de desfășurarea conflictului mondial au determinat BNR să accepte, în decembrie 1916, trimiterea stocului său metalic în valoare de 315,2 milioane lei la Moscova, de unde nu a mai putut fi recuperat. Toate cele enunțate mai sus au avut ca rezultat suspendarea oficială a convertibilității leului în aur începând cu luna iunie 1917.

Chiar și după încheierea războiului, statul a continuat să contracteze importante împrumuturi la banca de emisiune pentru a acoperi cheltuielile bugetare și sumele necesare realizării unificării monetare. Aceasta s-a realizat prin retragerea din circulație în perioada 1916-1918 a rublelor rusești, coroanelor austro-ungare și leilor emiși de Banca Generală Română, cu girul administrației germane de la București.

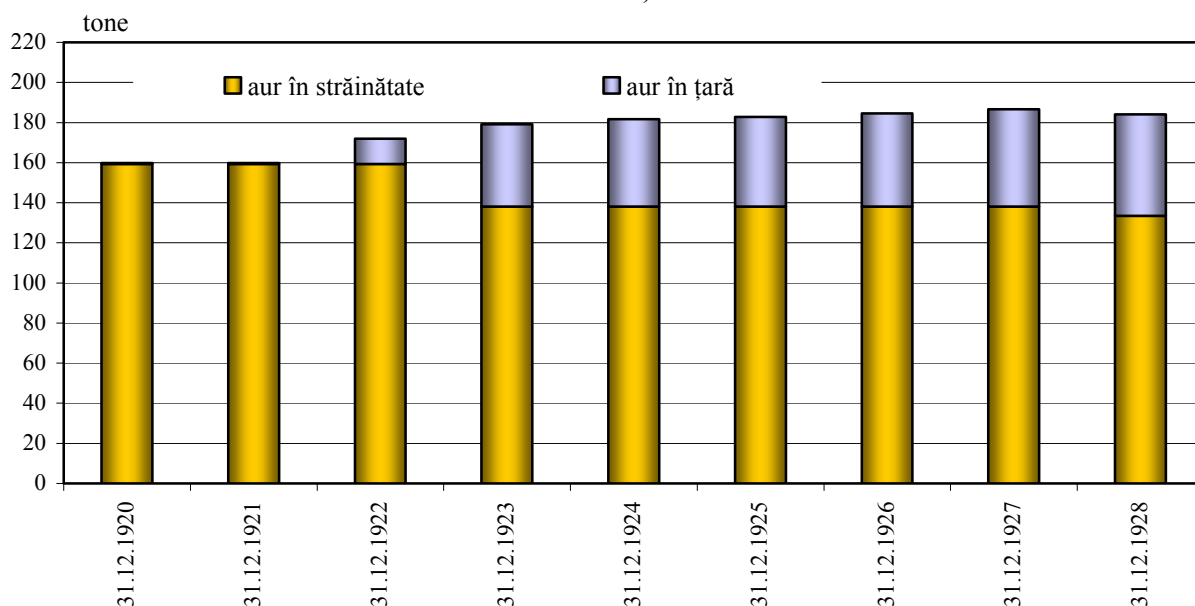
În continuare, autoritățile române au avut în vedere refacerea economiei și reluarea schimburilor comerciale, statul angajându-se începând cu anul 1922 să nu mai contracteze noi împrumuturi, bugetul urmând a fi realizat numai cu ajutorul veniturilor curente, ceea ce nu s-a putut îndeplini. Ca urmare a măsurilor economice s-a reușit însă stabilitatea *de facto* a monedei naționale, desigur, la valori diminuate față de perioada antebelică.

Bonuri de tezaur aur și rezerva internațională, 1920-1928

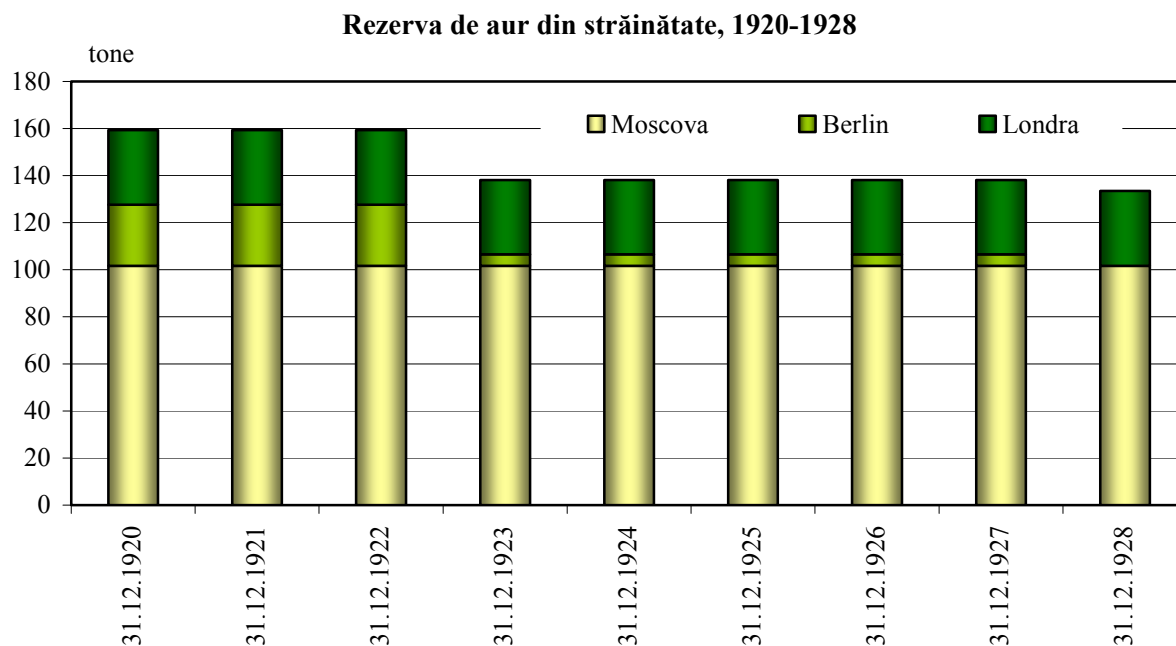
Mai mult, considerându-se ca absolut necesară revenirea în viitor la convertibilitatea leului, s-a decis sprijinirea Băncii Naționale a României pentru sporirea rezervei metalice. Astfel, Ministerul de Finanțe ceda, în februarie 1922, Băncii Naționale a României o parte din aurul rezultat în urma lichidării Băncii Austro-Ungare, aur primit de statul român în contul despăgubirilor de război.

Rezerva de aur, 1920-1928

Pasul următor a fost reprezentat de convențiile încheiate în anul 1925 între stat și BNR. Acestea urmăreau lichidarea emisiunii în contul datoriilor contractate de stat la banca centrală și adoptarea de măsuri pentru acoperirea circulației monetare. Potrivit acestora, BNR era autorizată să considere acoperire pentru garantarea emisiunii sale următoarele: aur în casă (monede, lingouri), aur depozitat la Banca Angliei, la Reichsbank din Berlin și la Moscova, inscripția în Cartea tezaurului englez, rente, trate și remize aur. Se constituia de către stat un fond destinat

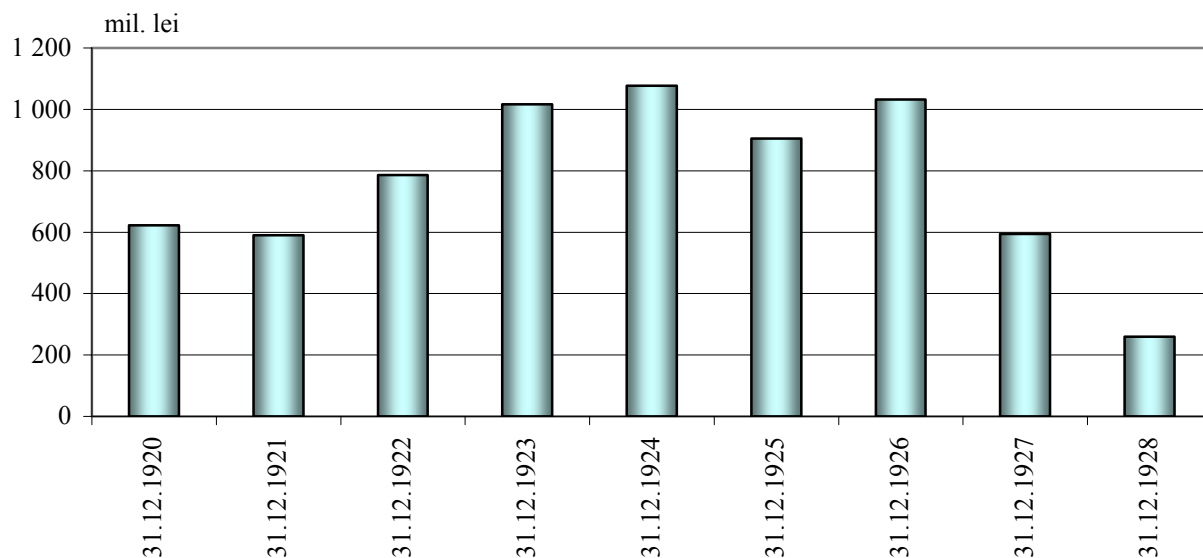
lichidării datoriei la BNR, avându-se în vedere retragerea pe această cale a bancnotelor emise pentru necesitățile acestuia și limitarea emisiunii BNR la nivelul atins la 31 decembrie 1924.

Statutul BNR din 1925 impunea existența unei rezerve metalice de cel puțin 40% din biletele emise, în împrejurări excepționale existând posibilitatea ca această proporție să fie scăzută la 33%. Din stocul metalic, 33% putea fi compus din trate aur asupra piețelor din Franța, Belgia, Germania, Anglia și SUA. Era posibil ca acest procent să crească până la 50% din stocul metalic, în proporția amintită putând să intre și rente române a căror plată se efectua în monedă străină.

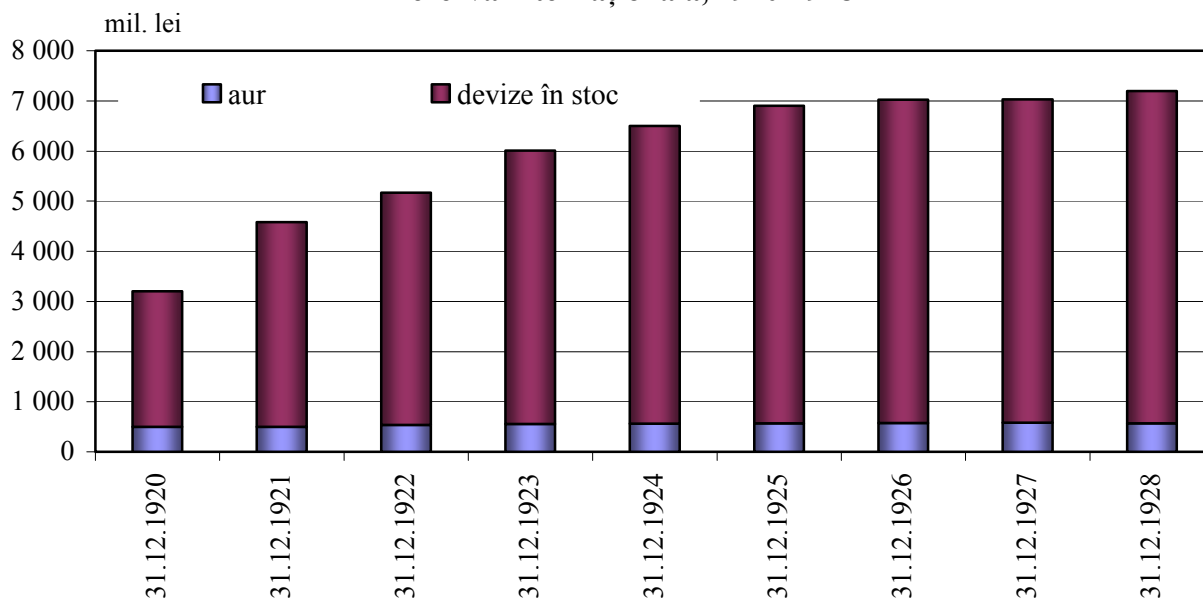
În condițiile prezentate, rezerva internațională a BNR, dacă nu luăm în considerare bonurile de tezaur aur și aurul plasat la Moscova, a cunoscut la începutul primului deceniu interbelic o diminuare. Ulterior, prin recuperarea unor cantități de metal prețios aflate în bănci străine, relansarea activității economice și achiziționarea de aur de la minele din țară s-a reușit refacerea sa cel puțin parțială. În 1928, prin lichidarea disponibilului în aur și devize de la Berlin, ca urmare a convenției încheiate între BNR și Ministerul de Finanțe, rezerva internațională s-a redus semnificativ.

Rezerva internațională (fără bonuri de tezaur aur și aurul de la Moscova), 1920-1928

Pe parcursul acestei perioade, BNR a păstrat în stocul său metallic aurul aflat la Moscova, deși acesta fusese sechestrat de autoritățile sovietice. Se conferea astfel o acoperire fictivă emisiunii monetare, ceea ce împiedica, printre altele, revenirea la convertibilitatea leului. Ca o consecință a acestei situații deosebit de dificile, leul a cunoscut o masivă devalorizare determinând creșterea prețurilor pe piața internă și deprecierea în raport cu principalele valute străine.

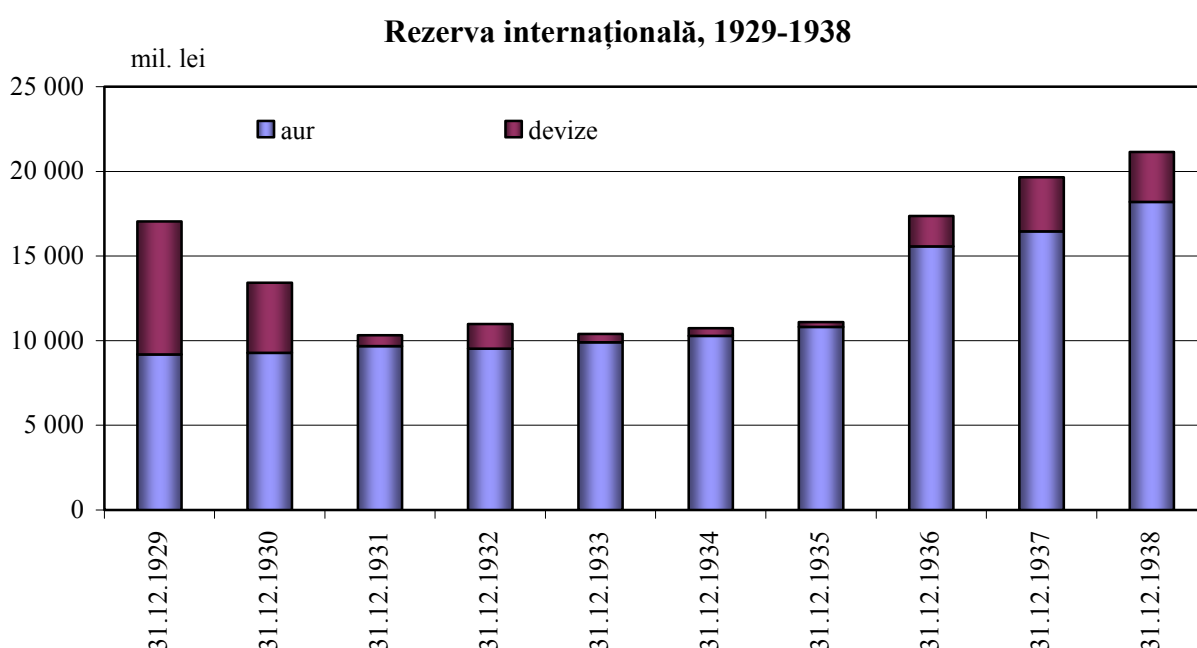
Rezerva internațională, 1920-1928

3. Marea Criză Economică și reechilibrarea economiei (1929-1938)

Al doilea deceniu interbelic a adus importante schimbări în cadrul economiei mondiale. Din punct de vedere monetar, înlocuirea etalonului aur cu etalonul aur-devize ne apropie de conținutul actual al rezervei internaționale.

Epoca Marii Crize Economice (1929-1933) a schimbat rolul rezervei de aur, ea încetând să mai fie rezerva circulației interne a banilor și a schimbului de bancnote, în același timp, datorită fenomenelor caracteristice perioadei, crescând considerabil importanța stocului de aur ca bani universali. În plus, în rezerva internațională a Băncii Naționale a României pe lângă stocul de aur și devizele din stocul metalic s-au adăugat devizele străine din afara stocului (disponibilitățile din conturile externe în valute străine, precum și portofoliul comercial exprimat în devize străine).

În acest context, sunt necesare câteva precizări cu privire la caracteristicile epocii 1929-1938. Legea monetară din 7 februarie 1929, ce consacra revenirea leului la convertibilitate, stabilea, de fapt, înlocuirea etalonului monetar aur cu etalonul aur-devize și devalorizarea monedei naționale. Leul din 1929 reprezenta 10 miligrame aur 9/10 față de 0,3226 g aur cât reprezenta leul potrivit definiției din 1890. Angajamentele la vedere ale BNR trebuiau să aibă o acoperire de cel puțin 35%. Din acestea 25% urmau să fie acoperite cu aur în țară sau în depozit liber în străinătate. Din stocul de acoperire al BNR au fost eliminate depozitul de aur aflat la Moscova și bonurile de tezaur aur emise în contul datoriei statului. Stabilizarea s-a realizat pe baza unui împrumut extern contractat de Casa Autonomă a Monopolurilor, numit și Împrumutul de Stabilizare 7% 1929.

Convertibilitatea leului s-a manifestat cu precădere prin posibilitatea transformării bancnotelor BNR în monedă străină. Nu putea fi schimbată o sumă mai mică de 100 000 lei. Declanșarea Marii Crize Economice a generat masive retrageri de capital și numeroase solicitări de valute. Convertibilitatea leului a fost susținută până în mai 1932, cu mari sacrificii asupra stocului de mijloace de plată internaționale al BNR. Statul român și BNR au contractat în repetate rânduri

noi împrumuturi pe piețele străine pentru a achita serviciul datoriei externe și a menține stabilitatea monedei naționale. Amintim doar câteva dintre acestea.

În martie 1931, Împrumutul de Dezvoltare 7 ½%, ultima tranșă a Împrumutului de Stabilizare. Suma împrumutată a fost de 1 325 milioane franci francezi sau 7 506 958 230 lei.

În decembrie 1931, Banca Franței acorda Băncii Naționale a României un împrumut în valoare de 250 milioane franci francezi, garantat cu aur depus la Banca Franței de către BNR și cu o parte din portofoliul comercial al băncii de emisiune.

În februarie 1932, Casa Autonomă a Monopolurilor a obținut de la un grup de bănci din Franța un credit de campanie în valoare de 150 milioane franci francezi. Acesta a fost utilizat ca redevență a CAM către statul român, care a folosit această sumă pentru plățile curente.

La 8 august 1932, un grup de bănci elvețiene condus de Union des Banques Suisses acorda guvernului de la București un credit de campanie în valoare de 50 milioane franci elvețieni, majorat, în 1935, cu încă 20 milioane franci elvețieni. Suma nu a fost pusă efectiv la dispoziția statului român, rămânând blocată la băncile creditoare până la lichidarea datoriei. Împrumutul a fost gajat prin efecte de comerț emise de Casa Pădurilor. Ministerul de Finanțe a pus la dispoziția BNR acest împrumut, primind în schimb contravaloarea în lei, 35% din acest credit intrând în stocul de acoperire al băncii centrale.

Un nou credit de campanie a fost acordat la 19 decembrie 1932 Casei Autonome a Monopolurilor de către un consorțiu de bănci condus de Banque de Paris et de Pays Bas. Creditul se ridică la 120 milioane franci francezi și 5 milioane florini olandezi. Și de această dată suma nu era efectiv vărsată debitorului, ci rămânea blocată la băncile creditoare până la lichidarea împrumutului. CAM a primit de la Banca Națională a României, în contul acestui împrumut, contravaloarea în lei.

Epuizarea rezervelor de mijloace de plată străine a determinat suspendarea *de facto* a convertibilității leului, începând cu 17 mai 1932, prin concentrarea întregului comerț cu valute la BNR și stabilirea cursurilor de cumpărare și de vânzare a acestora de către institutul de emisiune.

În același timp, la 12 august 1933, guvernul a suspendat achitarea datoriei externe. Plățile au fost reluate după negocieri, care s-au încheiat la jumătatea anului 1934. Creditorii au acceptat suspendarea amortizării datoriei statului până la 31 martie 1937 și reducerea cuponului anual cu 25%, 35% și respectiv 42% pentru perioada martie 1934-martie 1937. Restanțele din perioada 1 octombrie 1933-31 martie 1934 se anulau.

Trebuie precizat că situația nu era specifică doar României. Marea Criză Economică a generat în scurt timp suspendarea convertibilității multora dintre monedele europene, introducerea unor controale severe asupra comerțului cu devize și suspendarea plăților pentru datoriile externe. Momentul-cheie poate fi considerat 21 septembrie 1931, când Banca Angliei renunța la etalonul aur devize. A fost urmată imediat de Suedia, Norvegia, Danemarca, Portugalia. Au trecut la suspendarea convertibilității și la controlul devizelor, în septembrie 1931, Grecia, în octombrie, Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Estonia, Finlanda, Argentina și Brazilia, în

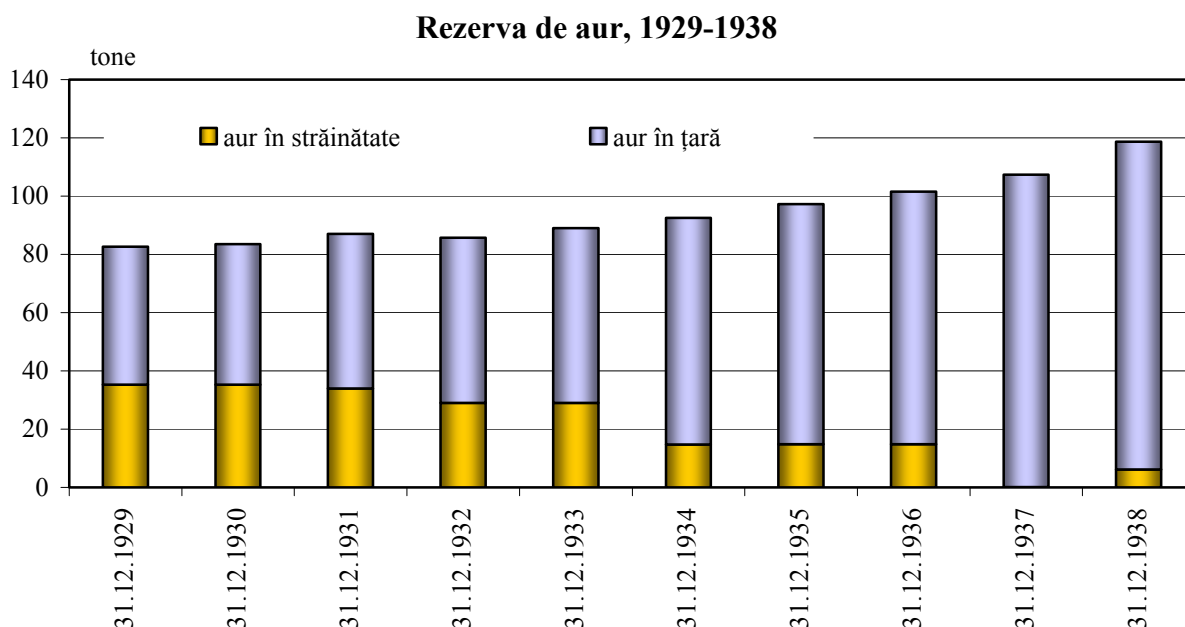
noiembrie, Italia. Statele Unite ale Americii au redus conținutul în aur al dolarului cu 40% în perioada aprilie 1933-ianuarie 1934. Într-un interval de un an, 42 de state au abandonat etalonul aur devize.

Ca reacție la suspendarea convertibilității și la devalorizările masive, băncile centrale începeau după 21 septembrie 1931 să lichideze rezervele de devize, sporind concomitent acoperirea angajamentelor în aur efectiv. Fenomenul poate fi observat și în cazul BNR.

Restricțiile introduse de alte țări în realizarea plăților și mișcarea devizelor au impus, după cum am arătat deja, și în România adoptarea de reglementări asemănătoare. Au fost încheiate acorduri de clearing și de plăți cu majoritatea statelor europene, ceea ce a determinat ca mare parte a intrărilor în devize să fie contabilizate în conturile de clearing.

Acest context ne obligă să aducem câteva precizări de natură metodologică. În privința valutelor, am considerat ca parte a rezervei internaționale a BNR acele devize care se puteau tranzacționa în mod liber pe piața valutară, nefiind incluse în rezervă disponibilitățile în conturile de clearing, precum și devizele considerate garanții aferente împrumuturilor contractate.

Nivelul datoriei publice externe a României și necesitatea acoperirii dobânzilor și ratelor de capital din disponibilul BNR, în virtutea faptului că banca realiza prin lege serviciul gratuit de trezorerie a statului, au impus noi clarificări. Situația presupunea alocarea în bilanțurile băncii a unor sume în valute convertibile cu regim de provizion pentru datoria statului. Acestea au fost considerate ca parte a rezervei internaționale a băncii.

În plus, stabilirea monopolului BNR asupra comerțului cu valute obliga institutul de emisiune să aloce în bilanțul său sume în devize destinate a răspunde solicitărilor venite din partea importatorilor.

Presiunile asupra economiei naționale și urmările crizei economice au condus la scăderea cursului leului, în pofida măsurilor adoptate de BNR și de statul român. În acest context, la 7 noiembrie 1936 s-a decis reevaluarea stocului de aur al BNR prin adăugarea unei prime de 38% la prețul stabilizării (111 111,11 lei/kg), ceea ce aducea prețul unui kg de aur la 153 333,33 lei și consacra devalorizarea leului față de cursul stabilit în 1929.

Și de această dată România nu se afla într-o situație deosebită față de restul lumii. După cum am arătat deja, Anglia și SUA acceptaseră devalorizarea monedelor lor, aceeași hotărâre adoptând succesiv Austria la 30 martie 1935, Elveția la 27 septembrie 1936, Olanda la 28 septembrie 1936, Franța la 1 octombrie 1936, Italia la 5 octombrie 1936, Cehoslovacia la 6 octombrie 1936.

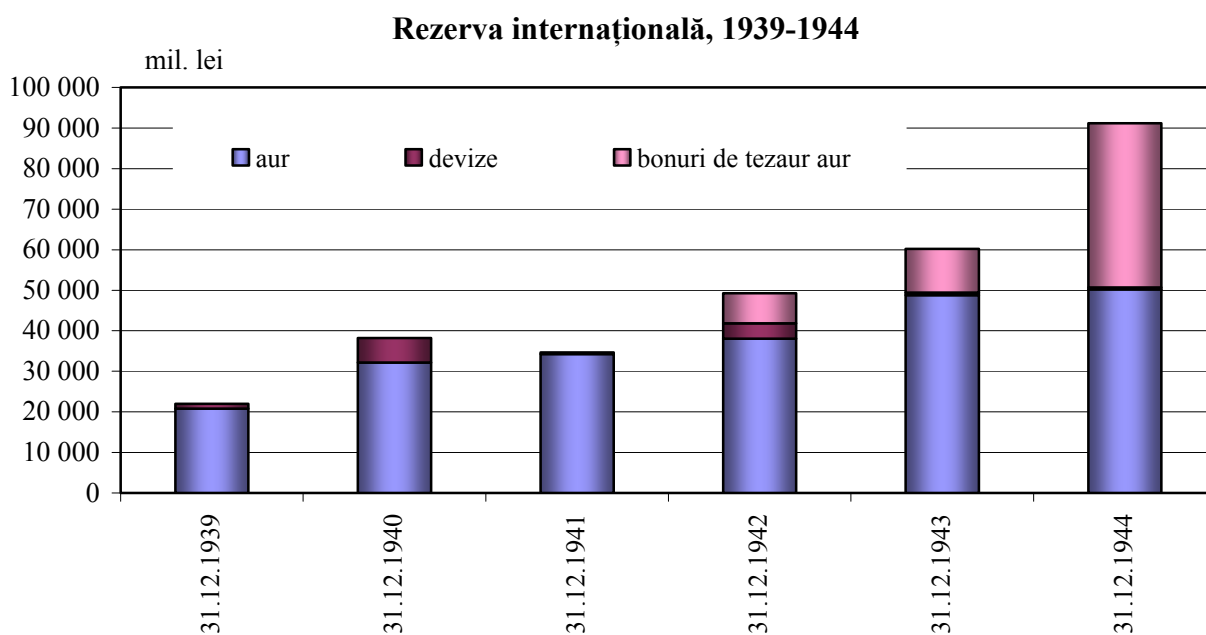
Evoluția rezervei internaționale a BNR în al doilea deceniu interbelic a fost influențată covârșitor de situația economică mondială. La începutul deceniului, rezerva a fost refăcută cu ajutorul unui împrumut considerabil. Ulterior, contextul economic a determinat scăderea stocului de devize până la dispariția sa. Un fenomen interesant al perioadei este legat de creșterea rezervei de aur și diminuarea concomitentă a celei de valută, în condițiile în care criza a pus sub semnul întrebării posibilitatea reală de convertire a multora dintre valute în aur și valoarea intrinsecă a acestora.

4. Rezerva internațională a BNR în epoca războiului (1939-1944)

Tensionarea relațiilor internaționale și declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial au influențat profund evoluția economiei mondiale și, implicit, au avut repercusiuni asupra situației economice a României. Statul român a fost obligat să accepte pierderea a aproximativ 1/3 (97 790 km²) din teritoriul național (Basarabia, Bucovina de Nord, Transilvania de Nord-Vest și Cadrilaterul), una dintre consecințe fiind scăderea capacității economice. La aceasta trebuie să adăugăm intrarea României în război alături de Germania și aliații săi la 22 iunie 1941, fapt ce implica noi eforturi din punct de vedere economic. Recucerirea Basarabiei și a Bucovinei de Nord a generat pe lângă cheltuielile de război și pe acelea necesare înlocuirii rublelor sovietice cu moneda statului român.

La 23 august 1944, România a trecut de partea Alianților și spera ca astfel pierderile teritoriale să fie diminuate cât mai mult. Convenția de armistițiu încheiată la 12 septembrie 1944 de către România cu Națiunile Unite și mai ales modul în care a fost ea aplicată de către comandamentul Armatei sovietice au generat noi presiuni asupra economiei românești, implicit asupra rezervei internaționale a BNR. Printre numeroasele obligații impuse României se număra și aceea de a retrage din circulație rublele și leii sovietici puși în circulație de către trupele sovietice. Potrivit estimărilor, efortul financiar al României pentru executarea obligațiilor asumate prin Convenția de armistițiu s-a ridicat în intervalul septembrie 1944 – 31 martie 1947 la suma de 7 026,8 miliarde lei sau, după alte estimări, la 1,5 miliarde dolari.

Toate acestea s-au răsfrânt și asupra rezervei internaționale a BNR. Structura acesteia a cunoscut o evoluție interesantă, reflectând oscilația autorităților române între voința de a conserva această rezervă și nevoile tot mai presante generate de desfășurarea războiului.

Câteva precizări de natură metodologică sunt necesare pentru a stabili mai clar componența acestui indicator. Printr-un decret-lege din 7 septembrie 1939, guvernul român lăsa la latitudinea BNR includerea devizelor în stocul de acoperire. Se considera că izbucnirea războiului aduce cu sine ruperea echilibrului în cadrul sistemului monetar internațional și scăderea încrederii în valutele statelor beligerante. Deși în septembrie 1939 această opțiune putea părea pripită, ea s-a dovedit valabilă pe parcursul anilor următori. Treptat, BNR a ajuns să reducă simțitor numărul valutelor liber convertibile. La 12 martie 1940, în această categorie se mai numărau devizele din blocul lirei sterline, dolarul SUA și francul elvețian, pentru ca la 1 aprilie 1941 în categoria menționată să se mai afle doar dolarul SUA și francul elvețian.

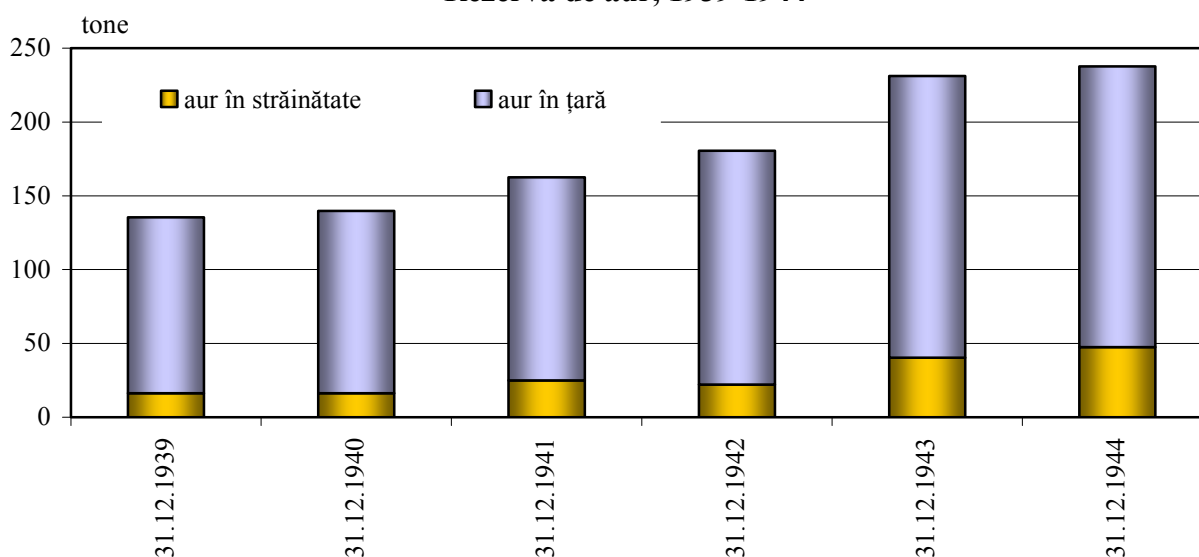
Ulterior, intrarea României în război a impus BNR noi constrângeri în stabilirea lichidității rezervelor sale. Astfel, încă de la 10 octombrie 1940 autoritățile americane blocau fondurile românești aflate pe teritoriul american, implicit depozitele în valută și aur deținute de BNR la băncile americane. În acest fel importante resurse în aur și devize, cu precădere dolari SUA, ieșeau de sub controlul autorităților de la București. Ruptura dintre cele două state a fost definitivată la 12 decembrie 1941, când România declara război SUA, deși răspunsul american a venit abia la 4 iunie 1942. Intervenția stării de război a condus și la încetarea cotării oficiale a dolarului la București. În ceea ce privește Marea Britanie, relațiile diplomatice au fost rupte încă din februarie 1941, starea de război intervenind la 6 decembrie 1941.

La toate acestea adăugăm câteva precizări referitoare la statutul valutei germane. Potrivit legii monetare din 1939, marca germană nu mai era definită printr-o cantitate de aur, ci prin trate și cecuri, bonuri de tezaur ale Reichului, titluri și creanțe provenite din lombard, ceea ce o excludea din rândul valutelor liber convertibile. În plus, între România și Germania au fost încheiate mai multe acorduri, care stabileau un curs supraevaluat al mărcii față de leu.

Ținând seama de toate cele prezentate mai sus, în cadrul rezervei internaționale a BNR pe lângă aurul aflat în stocul de acoperire mai putem include disponibilitățile în franci elvețieni și dolari SUA aflate la bănci din teritoriile neutre sau din cele ocupate de Germania. În aceeași categorie se numără și lirele sterline, dar numai până la începutul anului 1941.

În situația în care evoluția războiului putea impune transformări neașteptate și nedorite pe piața devizelor, autoritățile de la București au mizat pe aur, deși conducătorii germani recomandau aliaților să-și sprijine sistemele monetare pe marcă. Guvernul de la București a depus constant eforturi în toată perioada războiului, pentru sporirea stocului de aur prin achiziții atât în interiorul țării, cât și în exterior. La un moment dat guvernul Antonescu a impus Germaniei achitarea în aur a livrărilor românești de grâu și petrol.

Rezerva de aur, 1939-1944

În pofida sporirii cantitative a stocului metalic al BNR, emisiunea de bancnote a determinat de mai multe ori modificarea prețului aurului, ceea ce însemna de fapt recunoașterea unei noi devalorizări a monedei naționale. La 19 mai 1940, stocul de aur al BNR era reevaluat la prețul de 229 999, 99 lei/kg, pentru ca aproape un an mai târziu, la 1 aprilie 1941, prețul aurului să fie fixat la 211 111,10 lei/kg.

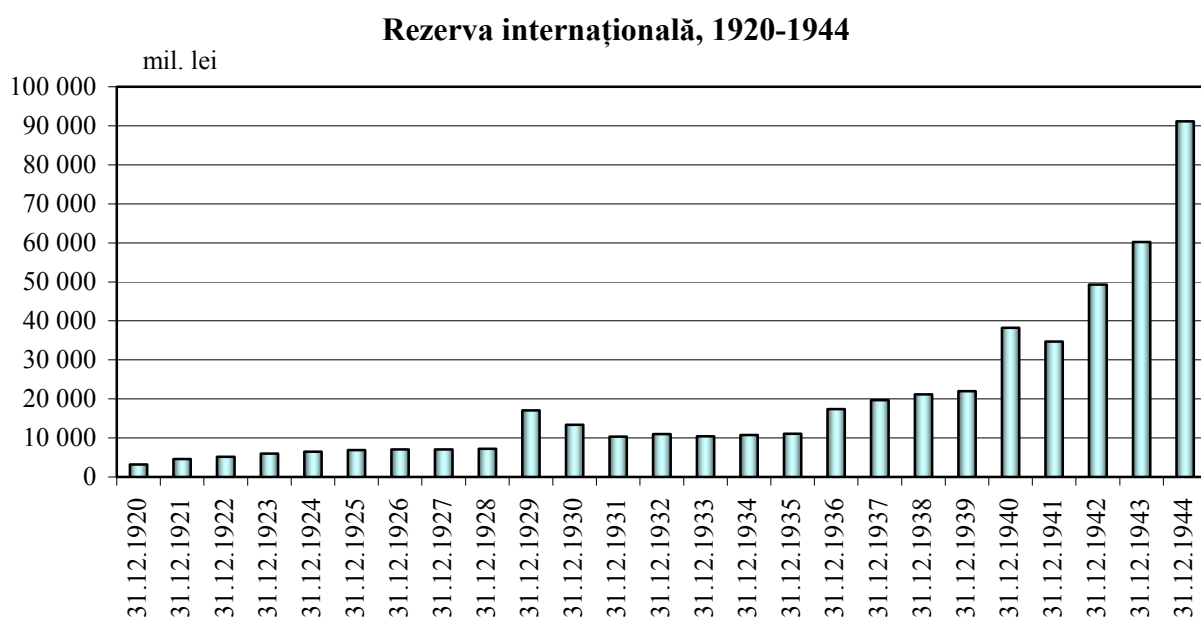
Acest procedeu nu a fost se pare suficient pentru a acoperi emisiunea de bancnote necesară desfășurării războiului. Din această cauză, la 10 decembrie 1941, prin decret-lege, BNR a fost autorizată să includă în acoperirea angajamentelor sale și bonurile de tezaur aur remise de Ministerul de Finanțe în contul datoriei statului. În consecință, potrivit datelor statistice, la 30 iunie 1942 bonurile de tezaur aur figurau în acoperirea angajamentelor BNR. Suma acestora a cunoscut creșteri impresionante, la 31 decembrie 1944 ajungând să reprezinte aproximativ 45% din stocul de acoperire al băncii centrale.

Rezerva internațională a BNR a cunoscut o creștere constantă în condițiile în care autoritățile române au considerat aurul ca principală componentă a acesteia. În aprecierea acestei evoluții trebuie însă să ținem seama de reevaluarea stocului de aur, care a determinat noi devalorizări ale leului față de 1929.

5. Concluzii

Evoluția rezervei internaționale a României în perioada 1920-1944 a fost marcată de fluctuații ample, determinate de Marea Criză Economică mondială, de contextul economic generat de cel de-al Doilea Război Mondial și de importanța aurului ca mijloc de plată internațional.

De asemenea, în alcătuirea rezervei s-a urmărit includerea integrală a aurului și a devizelor din stoc, precum și a acelor devize din afara stocului care se aflau efectiv la dispoziția băncii centrale, excluzându-le pe cele ipotecate sau blocate. După cum am mai menționat, au fost incluse și provizioanele de devize aferente plăților datoriei externe, în același timp ele fiind evidențiate separat în cadrul rezervei internaționale. În mod similar, s-a urmărit evidențierea separată a bonurilor de tezaur aur în cadrul stocului metalic.

BIBLIOGRAFIE

- *** Arhiva Băncii Naționale a României:
– Fond Contabilitatea generală
– Fond Contabilitatea externă
– Fond Serviciul Studii
– Fond Serviciul Secretariat
- *** *Armata Roșie în România, Documente 1944-1948*, vol. I, București, 1995
- *** Rapoartele Consiliului de administrație al BNR către Adunarea generală a acționarilor 1919-1945
- Axenciuc, Victor** *Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, vol. I Industria, vol. II Agricultura, vol. III Comerțul*, Editura Academiei Române, București, 1992-1998
Introducere în istoria economică a României, Editura Fundației România de Măine, București, 1997
- Calafeteanu, Ion**
(coordonator) *Istoria politicii externe românești în date*, Editura Enciclopedică, București, 2003
- Dobrovici, Gh. M.** *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate 1823-1933*, București, 1934
Evoluția economică și financiară a României în perioada 1934-1943, București
- Flandreau, Marc,**
Zumer Frédéric *The Making of Global Finance 1880 -1913*, OECD, Paris, 2004
- Hamangiu, Constantin** *Codul general al României*, Librăria Universală Alcalay & Co., București
- Kirițescu, Costin C.** *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I-II, Editura Enciclopedică, București, 1997
- Kirițescu, Costin C.,**
Dobrescu, Emilian M. *Moneda Mică enciclopedie*, Editura Enciclopedică, București, 1998
- Ionescu, Lazăr** *Relațiunile dintre Banca Națională a României și Stat 1880-1935*, București, 1935
- Marinescu, G.C.** *Banca Națională a României, Legi, statute, dispozițiuni monetare, convențiuni financiare etc.*, București, 1939
- Maddison, Angus** *L'économie mondiale. Une perspective millénaire*, OECD, Paris, 2001
- Reichlin, Lucrezia** *The Euro Area Business Cycle: Stylized Facts and Measurement Issues*, Centre for Economic Policy Research, Londra, 2004
- Rist, Charles** *Histoire des doctrines relatives au crédit et à la monnaie depuis John Law jusqu'à nos jours*, Dalloz, Paris, 2002

Anexe

Rezerva internațională a BNR în perioada 1920-1944

Anexa nr. 1
lei

ANUL	Aur	Devize în stoc	Devize în afara stocului	Portofoliu comercial în monedă străină	Provizion de devize Casa Autonomă a Monopolurilor	Provizion de devize pentru necesități excepționale	TOTAL		<i>din care bonuri de tezaur aur incluse în stocul de acoperire</i>
							lei	dolari*	
30.06.1920	495 458 929	1 124 763 115					1 620 222 044	38 230 817	
31.12.1920	495 458 998	2 704 763 113					3 200 222 111	40 002 776	2 263 000 000
30.06.1921	495 458 998	3 364 263 113					3 859 722 111	60 783 025	
31.12.1921	495 458 998	4 086 131 113					4 581 590 111	32 961 080	3 676 000 000
30.06.1922	510 744 725	4 264 289 114					4 775 033 839	28 765 264	
31.12.1922	533 055 300	4 637 049 114					5 170 104 414	29 798 873	4 069 000 000
30.06.1923	545 266 025	4 857 049 113					5 402 315 138	27 215 693	
31.12.1923	555 407 792	5 456 251 078					6 011 658 870	30 987 932	4 679 900 000
30.06.1924	560 929 066	5 456 251 077					6 017 180 143	24 967 552	
31.12.1924	562 959 364	5 936 841 298					6 499 800 662	33 394 819	5 107 800 000
30.06.1925	562 960 733	5 936 841 298					6 499 802 031	29 849 837	
31.12.1925	566 664 612	6 333 815 370					6 900 479 982	31 762 854	5 679 833 333
30.06.1926	569 122 199	6 435 700 633					7 004 822 832	31 341 489	5 679 833 333
31.12.1926	572 113 865	6 454 673 333					7 026 787 198	36 645 566	5 679 833 333
30.06.1927	575 113 314	6 454 673 333					7 029 786 647	42 126 062	5 679 833 333
31.12.1927	578 427 915	6 454 673 333					7 033 101 248	43 564 260	6 123 713 333
30.06.1928	581 814 230	6 454 638 333					7 036 452 563	43 036 407	6 123 713 333
31.12.1928	570 747 723	6 627 638 333					7 198 386 056	43 363 771	6 623 713 333
30.06.1929	8 691 517 926	1 907 242 950					10 598 760 876	63 040 957	
31.12.1929	9 185 360 330	6 745 413 715	45 746 934	74 302 115	988 375 106		17 039 198 200	101 921 272	
30.06.1930	9 275 434 874	1 322 519 062	
31.12.1930	9 275 434 874	1 745 517 458	1 912 722 143	21 861 163	452 470 187		13 408 005 825	79 904 683	
30.06.1931	8 837 841 552	1 666 880 770	704 688 490		711 028 724		11 920 439 536	71 028 986	
31.12.1931	9 675 034 403	277 594 034	126 927 896	14 839 103	229 013 929		10 323 409 365	61 750 265	
30.06.1932	9 427 408 882	104 382 102	355 128 865		229 013 928		10 115 933 777	60 509 234	
31.12.1932	9 526 877 935	494 515 000	719 199 612	3 607 500	229 013 929		10 973 213 976	65 637 122	
30.06.1933	9 711 816 642	653 930 188	341 329 745		241 312 887		10 948 389 462	84 871 236	
31.12.1933	9 895 475 042	257 435 288	184 313 095		57 219 864		10 394 443 289	96 244 845	
30.06.1934	10 096 811 959	97 840 500	258 180 612				10 452 833 071	105 265 187	
31.12.1934	10 285 131 700	91 005 400	355 341 329				10 731 478 429	107 854 055	
30.06.1935	10 561 798 790	91 425 100	198 433 935				10 851 657 825	109 612 705	
31.12.1935	10 801 939 441	91 836 000	205 044 830				11 098 820 271	111 545 932	
30.06.1936	11 040 577 109		352 282 721				11 392 859 830	114 501 104	
31.12.1936	15 568 160 294		1 802 044 643				17 370 204 937	175 456 616	
30.06.1937	15 863 291 305		1 352 208 152			1 247 091 000	18 462 590 457	186 490 813	
31.12.1937	16 457 784 282		775 360 589			2 425 322 139	19 658 467 010	200 045 456	

continuare

ANUL	Aur	Devize în stoc	Devize în afara stocului	Portofoliu comercial în monedă străină	Provizion de devize Casa Autonomă a Monopolurilor	Provizion de devize pentru necesități excepționale	TOTAL		<i>din care bonuri de tezaur aur incluse în stocul de acoperire</i>
							lei	dolari*	
30.06.1938	16 872 159 921		585 021 993			2 639 609 038	20 096 790 952	201 977 799	
31.12.1938	18 190 487 490		306 258 554			2 639 609 038	21 136 355 082	205 686 601	
30.06.1939	18 755 687 410		211 993 587			2 639 609 038	21 607 290 035	211 318 240	
31.12.1939	20 767 950 284		163 571 364			1 017 155 411	21 948 677 059	212 887 265	
30.06.1940	31 606 753 815		1 735 669 677			1 130 840 398	34 473 263 890	337 146 835	
31.12.1940	32 155 991 527		1 058 307 075			4 977 458 884	38 191 757 486	373 513 521	
30.06.1941	32 973 665 711		225 705 141				33 199 370 852	336 196 161	
31.12.1941	34 291 592 922		380 726 349				34 672 319 271	351 147 653	
30.06.1942	39 660 393 958		717 238 601				40 377 632 559	408 928 829	<i>1 835 000 000</i>
31.12.1942	45 506 008 879		2 730 782 233			1 042 620 805	49 279 411 917	498 275 146	<i>7 415 000 000</i>
30.06.1943	49 394 362 704		346 075 915			3 047 842 651	52 788 281 270	534 998 290	<i>4 670 000 000</i>
31.12.1943	59 600 004 604		165 798 501			441 504 850	60 207 307 955	610 188 588	<i>10 786 000 107</i>
30.06.1944	69 566 979 844		<i>20 558 000 000</i>
31.12.1944	90 668 700 302		507 095 501			1 055 363	91 176 851 166	924 058 490	<i>40 500 000 000</i>

* pentru perioada 1920 - 1932 s-a folosit cursul de schimb leu/dolar din ultima zi a lunii, publicat în "Cota oficială a Bursei", pentru intervalul 1933 - 1944 s-a utilizat cursul oficial al BNR folosit în rapoartele statistice.

Sursa: Arhiva Băncii Naționale a României

Rapoartele Consiliului de administrație către Adunarea generală a acționarilor BNR, 1921 - 1945

Repartiția geografică a stocului de aur în perioada 1920-1944

Anexa nr. 2a

lei

ANUL	Aur depozitat în străinătate									
	MOSCOVA		BERLIN	LONDRA	PARIS		Banca Reglementelor Internaționale	Federal Reserve Bank of New York	Union de Banques Suisess	Banca Națională a Elveției
	monede	lingouri	monede	monede	monede	lingouri				
31.12.1920	314 817 733	362 248	80 469 650	98 105 800						
31.12.1921	314 817 733	362 248	80 469 650	98 105 800						
31.12.1922	314 817 733	362 248	80 469 650	98 105 800						
31.12.1923	314 817 733	362 248	14 853 900 ¹⁾	98 105 800						
31.12.1924	314 817 733	362 248	14 853 900	98 105 800						
31.12.1925	314 817 733	362 248	14 853 900	98 105 800						
31.12.1926	314 817 733	362 248	14 853 900	98 105 800						
31.12.1927	314 817 733	362 248	14 853 900	98 105 800						
31.12.1928	314 817 733	362 248	0 ²⁾	98 433 385						
31.12.1929	0	0 ³⁾	0	2 613 607 806	1 305 858 922					
31.12.1930				2 613 607 806	1 305 858 922					
31.12.1931				1 808 610 570	1 960 028 702					
31.12.1932				1 580 805 370	772 910 500	868 741 525 ⁵⁾				
30.06.1933				1 580 805 370	772 910 500	868 741 525				
31.12.1933				1 580 805 370	772 910 500	868 741 525				
30.06.1934					772 910 500	868 741 525				
31.12.1934					772 910 500	868 741 525				
30.06.1935					772 910 500	868 741 525				
31.12.1935					772 910 500	868 741 525	4 838 699			
30.06.1936					772 910 500	868 741 525	9 677 400			
31.12.1936 ⁶⁾					1 066 616 490	1 198 863 290	13 354 812			
30.06.1937					1 066 616 490	1 198 863 290	13 354 812			
31.12.1937							20 141 204			
30.06.1938							20 141 204			
31.12.1938				909 124 000 ⁷⁾			26 933 186			
30.06.1939						
31.12.1939				2 458 124 000			33 590 414			
30.06.1940 ⁸⁾				3 687 185 920			2 610 199	47 775 420		
31.12.1940				2 042 349 366			2 610 199	1 693 012 726		
30.06.1941 ⁹⁾				2 193 881 501			2 395 834	2 461 632 164	139 133 663	343 855 986
31.12.1941				2 193 881 498 ¹⁰⁾			414 113 055	2 461 632 165 ¹⁰⁾	139 133 663	62 703 210
30.06.1942				2 193 881 498			634 321 773	2 461 632 165	139 133 663	62 703 210
31.12.1942				2 193 881 498			874 682	2 461 632 165		
30.06.1943				2 193 881 498			874 682	2 461 632 165		
31.12.1943						8 503 239 075				
30.06.1944			
31.12.1944				2 193 881 502			130 817	2 461 632 165	2 672 561 889	2 674 924 409

Repartiția geografică a stocului de aur în perioada 1920-1944

Anexa nr. 2a

lei

continuare

ANUL	Aur și lingouri în Centrală		Directia Minelor și Uzinelor Baia Mare aur la rafinat	Mica SAR miniera lingouri spre rafinare	Bonuri de tezaur aur	TOTAL	din care: blocat pentru rezervele permanente ale CAM, lingouri de aur
	monede	lingouri					
31.12.1920	14 456	1 689 112				495 458 998	
31.12.1921	14 456	1 689 112				495 458 998	
31.12.1922	37 610 758 ⁴⁾	1 689 112				533 055 300	
31.12.1923	118 781 465	8 486 647				555 407 792	
31.12.1924	126 333 037	8 486 647				562 959 364	
31.12.1925	126 400 237	12 124 695				566 664 612	
31.12.1926	126 446 122	17 528 063				572 113 865	
31.12.1927	126 454 818	23 833 417				578 427 915	
31.12.1928	144 470 461	12 663 897				570 747 723	
31.12.1929	4 721 874 301	544 019 301				9 185 360 330	
31.12.1930	5 355 968 146					9 275 434 874	
31.12.1931	5 906 395 131					9 675 034 403	
31.12.1932	5 333 250 619	971 169 921				9 526 877 935	509 333 268
30.06.1933	5 339 848 968	1 149 510 279				9 711 816 642	509 333 268
31.12.1933	5 344 465 971	1 301 202 221	27 349 455			9 895 475 042	509 333 268
30.06.1934	6 930 004 100	1 440 472 590	84 683 244			10 096 811 959	509 333 268
31.12.1934	6 931 906 040	1 696 363 214	15 210 422			10 285 131 701	509 333 268
30.06.1935	6 932 089 557	1 886 530 259	101 526 949			10 561 798 790	509 333 268
31.12.1935	6 932 847 040	2 185 539 179	37 062 497			10 801 939 441	509 333 270
30.06.1936	6 933 275 375	2 278 761 699	177 210 610			11 040 577 109	509 333 270
31.12.1936 ⁶⁾	9 569 240 467	3 619 327 096	69 371 604	31 386 535		15 568 160 294	702 879 985
30.06.1937	9 570 924 700	3 737 403 523	146 172 252	129 956 238		15 863 291 305	702 879 985
31.12.1937	10 652 874 528	5 625 136 115	92 719 502	66 912 933		16 457 784 282	702 879 985
30.06.1938	10 655 693 924	6 108 233 120	17 965 087	70 126 586		16 872 159 921	702 879 985
31.12.1938	10 658 846 787	6 545 944 104	12 408 378	37 231 035		18 190 487 490	702 879 985
30.06.1939		18 755 687 410	702 879 985
31.12.1939	18 276 235 870					20 767 950 284	702 879 985
30.06.1940 ⁸⁾	16 002 724 804	11 776 275 097	29 592 397	60 589 978		31 606 753 815	1 054 319 954
31.12.1940	16 058 843 756	12 243 143 658	38 175 629	77 856 193		32 155 991 527	1 054 319 954
30.06.1941 ⁹⁾	14 742 683 668	12 922 243 494	105 289 232	62 550 169		32 973 665 711	967 733 282
31.12.1941	14 745 651 135	14 070 986 180	114 936 588	88 555 428		34 291 592 922	967 733 282
30.06.1942	14 747 246 961	17 395 520 547	110 076 744	80 877 397	1 835 000 000	39 660 393 958	967 733 282
31.12.1942	14 747 419 836	18 528 896 721	114 772 322	43 531 655	7 415 000 000	45 506 008 879	967 733 282
30.06.1943	14 749 899 131	25 185 295 466	84 404 842	48 374 920	4 670 000 000	49 394 362 704	967 733 282
31.12.1943	40 310 765 212				10 786 000 107	59 600 004 393	967 733 282
30.06.1944	20 558 000 000	69 566 979 844	967 733 282
31.12.1944	40 165 569 520				40 500 000 000	90 668 700 302	967 733 282

1) a fost adus în țară o parte din aurul depozitat la Berlin în valoare de 65 615 750 lei; 2) prin convenția din 10 noiembrie 1928, BNR a renunțat la depozitul de aur de la Reichsbank pentru lichidarea tuturor diferendelor cu Germania, în vederea obținerii împrumutului necesar stabilizării monetare; 3) prin Programul guvernului român pentru stabilizarea monetară și dezvoltarea economică din 7 februarie 1929 au fost eliminate din stocul de acoperire al BNR aurul depozitat la Moscova, precum și bonurile de tezaur aur emise de statul român în contul datoriei sale la institutul de emisiune. Prin Legea monetară din 7 februarie 1929, definiția legală a leului în aur a fost stabilită la 10 miligrame aur 9/10; 4) S-a adăugat aurul provenit din lichidarea Băncii austro-ungare în valoare de 36 676 500 lei și cel din producție proprie; 5) În ianuarie 1932, BNR împrumută de la Banca Franței 250 milioane fr. fr. găjând efecte comerciale și aur, aurul gajat figurând în stocul de acoperire în perioada 1932-1937; 6) 7 noiembrie 1936, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 153 333,33 lei/kg, cu 38% mai mult decât prețul stabilit în 1929, respectiv 111 111,11 lei/kg; 7) aur transferat în țară în perioada următoare; 8) la 19 mai 1940, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 229 999,99 lei/kg; 9) La 1 aprilie 1941, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 211 111,10 lei/kg; 10) Depozite blocate în urma declanșării războiului.

Repartiția geografică a stocului de aur în perioada 1920-1944

Anexa nr. 2b

kg

ANUL	Aur depozitat în străinătate									
	MOSCOVA		BERLIN	LONDRA	PARIS		Banca Reglementelor Internaționale	Federal Reserve Bank of New York	Union de Banques Suisss	Banca Națională a Elveției
	monede	lingouri	monede	monede	monede	lingouri				
31.12.1920	101 560	117	25 960	31 649						
31.12.1921	101 560	117	25 960	31 649						
31.12.1922	101 560	117	25 960	31 649						
31.12.1923	101 560	117	4 792 ¹⁾	31 649						
31.12.1924	101 560	117	4 792	31 649						
31.12.1925	101 560	117	4 792	31 649						
31.12.1926	101 560	117	4 792	31 649						
31.12.1927	101 560	117	4 792	31 649						
31.12.1928	101 560	117	0 ²⁾	31 755						
31.12.1929	0	0 ³⁾	0	23 522	11 753					
31.12.1930				23 522	11 753					
31.12.1931				16 277	17 640					
31.12.1932				14 227	6 956	7 819 ⁵⁾				
30.06.1933				14 227	6 956	7 819				
31.12.1933				14 227	6 956	7 819				
30.06.1934					6 956	7 819				
31.12.1934					6 956	7 819				
30.06.1935					6 956	7 819				
31.12.1935					6 956	7 819	44			
30.06.1936					6 956	7 819	87			
31.12.1936 ⁶⁾					6 956	7 819	87			
30.06.1937					6 956	7 819	87			
31.12.1937							131			
30.06.1938							131			
31.12.1938				5 929 ⁷⁾			176			
30.06.1939						
31.12.1939				16 031			219			
30.06.1940 ⁸⁾				16 031			11	208		
31.12.1940				8 880			11	7 361		
30.06.1941 ⁹⁾				10 392			11	11 660	659	1 629
31.12.1941				10 392 ¹⁰⁾			1 962	11 660 ¹⁰⁾	659	297
30.06.1942				10 392			3 005	11 660	659	297
31.12.1942				10 392			4	11 660		
30.06.1943				10 392			4	11 660		
31.12.1943					40 279					
30.06.1944			
31.12.1944				10 392			1	11 660	12 660	12 671

Repartiția geografică a stocului de aur în perioada 1920-1944

Anexa nr. 2b

continuare

kg

ANUL	Aur și lingouri în Centrală		Directia Minelor și Uzinelor Baia Mare aur la rafinat	Mica SAR miniera lingouri spre rafinare	TOTAL	din care: blocat pentru rezervele permanente ale CAM, lingouri de aur
	monede	lingouri				
31.12.1920	5	545			159 835	
31.12.1921	5	545			159 835	
31.12.1922	12 133 ⁴⁾	545			171 964	
31.12.1923	38 319	2 738			179 175	
31.12.1924	40 755	2 738			181 611	
31.12.1925	40 777	3 911			182 806	
31.12.1926	40 792	5 655			184 564	
31.12.1927	40 794	7 689			186 601	
31.12.1928	46 606	4 085			184 123	
31.12.1929	42 497	4 896			82 668	
31.12.1930	48 204				83 479	
31.12.1931	53 158				87 075	
31.12.1932	47 999	8 741			85 742	4 584
30.06.1933	48 059	10 346			87 406	4 584
31.12.1933	48 100	11 711	246		89 059	4 584
30.06.1934	62 370	12 964	762		90 871	4 584
31.12.1934	62 387	15 267	137		92 566	4 584
30.06.1935	62 389	16 979	914		95 056	4 584
31.12.1935	62 396	19 670	334		97 217	4 584
30.06.1936	62 399	20 509	1 595		99 365	4 584
31.12.1936 ⁶⁾	62 408	23 604	452	205	101 531	4 584
30.06.1937	62 419	24 374	953	848	103 456	4 584
31.12.1937	69 475	36 686	605	436	107 333	4 584
30.06.1938	69 494	39 836	117	457	110 036	4 584
31.12.1938	69 514	42 691	81	243	118 634	4 584
30.06.1939	122 320	4 584
31.12.1939	119 193				135 443	4 584
30.06.1940 ⁸⁾	69 577	51 201	129	263	137 421	4 584
31.12.1940	69 821	53 231	166	339	139 809	4 584
30.06.1941 ⁹⁾	69 834	61 211	499	296	156 191	4 584
31.12.1941	69 848	66 652	544	419	162 434	4 584
30.06.1942	69 855	82 400	521	383	179 173	4 584
31.12.1942	69 856	87 768	544	206	180 431	4 584
30.06.1943	69 868	119 299	400	229	211 852	4 584
31.12.1943	190 946				231 224	4 584
30.06.1944	232 148	4 584
31.12.1944	190 258				237 641	4 584

1) a fost adus în țară o parte din aurul depozitat la Berlin reprezentând 21 167,6 kg; 2) prin convenția din 10 noiembrie 1928, BNR a renunțat la depozitul de aur de la Reichsbank pentru lichidarea tuturor diferendelor cu Germania, în vederea obținerii împrumutului necesar stabilizării monetare; 3) prin Programul guvernului român pentru stabilizarea monetară și dezvoltarea economică din 7 februarie 1929 au fost eliminate din stocul de acoperire al BNR aurul depozitat la Moscova, precum și bonurile de tezaur aur emise de statul român în contul datoriei sale la institutul de emisiune. Prin Legea monetară din 7 februarie 1929, definiția legală a leului în aur a fost stabilită la 10 miligrame aur 9/10;

4) s-a adăugat aurul provenit din lichidarea Băncii austro-ungare reprezentând 11 831,8 kg și cel din producție proprie; 5) în ianuarie 1932, BNR împrumută de la Banca Franței 250 milioane fr. fr. gajând efecte comerciale și aur, aurul gajat figurând în stocul de acoperire în perioada 1932-1937; 6) la 7 noiembrie 1936, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 153 333,33 lei/kg, cu 38% mai mult decât prețul stabilit în 1929, respectiv 111 111,11 lei/kg; 7) aur transferat în țară în perioada următoare; 8) la 19 mai 1940, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 229 999,99 lei/kg; 9) la 1 aprilie 1941, stocul de aur al BNR a fost reevaluat la prețul de 211 111,10 lei/kg; 10) depozite blocate în urma declanșării războiului.

Sursa: Arhiva Băncii Naționale a României; Rapoartele Consiliului de administrație către Adunarea generală a acționarilor BNR, 1921 - 1945